

การพัฒนารูปแบบแนวทางป้องกันพนันออนไลน์ของเยาวชนวิถีพุทธ

อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

A Model Development to Protection Online Gambling With the Youth According to Buddhist Way in Nakhon Chai Si District, Nakhon Pathom Province

พระพัฒนวัชร ญาณสิริ (พูลสวัสดิ์)¹, พระปลัดประพจน์ สุภาภาโต², สุรัตน์ พักน้อย³

และ วันไชย กิ่งแก้ว⁴

Phra Pattanawat Nāṇasiri (Poonsawat)¹, Phra Palat Prapoj Supaphato², Surat Paknoi³

and Wanchai Kingkaew⁴

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanyasri Dvaravati Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ppattanawachr@gmail.com

Received May 7, 2025; Revised June 14, 2025; Accepted July 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบแนวทางป้องกันพนันออนไลน์ของเยาวชนวิถีพุทธ อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาการเล่นพนันออนไลน์ของเยาวชนในอำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธ 3) เพื่อเสนอนวัตกรรมป้องกันการพนันออนไลน์ของเยาวชนตามวิถีพุทธ โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการ จำนวน 30 คน กำหนดแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบ สัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ 3) แบบบันทึกการถอดบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกกลุ่มข้อมูล ที่ความและประมวลผลข้อมูลแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า จาก 4 กิจกรรม คือ (1) แนวทางป้องกันภัยไซเบอร์ (2) ศิล 5 ป้องกันใจ ห่วงไกลการพนัน (3) เพื่อนช่วยเพื่อน ห่วงไกลการพนัน (4) สร้างสังคมปลอดพนัน ได้พัฒนาเป็นนวัตกรรม รูปแบบ “P-WACHR Model” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ Policy (นโยบาย), Warning (การแจ้งเตือน), Awareness (การสร้างตระหนักรู้), Control (การควบคุม), Help (การช่วยเหลือ), และ Rehabilitation (การฟื้นฟู) กิจกรรมได้ส่งผลให้เยาวชนพัฒนาทักษะชีวิตตามศิลป 5 โยนิโสมนสิการ และอัปมาทธรรม เกิด

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยมีการยับยั้งตนเอง ร่วมสร้างเครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นกลไกเฝ้าระวังในโรงเรียน

คำสำคัญ: การพนันออนไลน์; เยาวชน; วิถีพุทธ; การป้องกัน; อำเภอนครชัยศรี

Abstract

The research titled “A Model Development to Protection Online Gambling With the Youth According to Buddhist Way in Nakhon Chai Si District, Nakhon Pathom Province” aimed to achieve three objectives: (1) to study the patterns and behaviors related to online gambling among youth in the target area; (2) to develop a prevention approach based on Buddhist principles; and (3) to propose an innovative model for preventing online gambling among youth grounded in Buddhist ways of living. The study employed a Participatory Action Research (PAR) methodology, involving 30 purposively selected participants. Research instruments included: (1) in-depth interview forms, (2) focus group discussion records, and (3) lesson-learned reflection forms. Data were analyzed through categorization, interpretation, synthesis, and narrative description.

The findings revealed that four key activities (1) Social Media Risk Prevention, (2) Moral Safeguarding through the Five Precepts, (3) Peer-to-Peer Gambling Prevention, and (4) Building a Gambling-Free Society—led to the development of an innovative model known as the P-WACHR Model. This model consists of six strategic components: Policy, Warning, Awareness, Control, Help, and Rehabilitation. The activities contributed to the development of life skills among youth in accordance with the Five Precepts (Sīla), Yonisomanasikāra (wise reflection), and Appamāda (heedfulness). These interventions resulted in positive behavioral changes, particularly in self-restraint and the establishment of peer-support networks as a surveillance mechanism within schools.

Keywords: Online Gambling; Youth; Buddhist Way of Life; Prevention; Nakhon Chai Si District

บทนำ

การพนันออนไลน์มีแนวโน้มเติบโตควบคู่ไปกับการก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มีลักษณะเป็นธุรกิจข้ามชาติที่มีอัตราการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ เริ่มต้นขึ้นราวปี

พ.ศ. 2537 หลังจากนั้นไม่นาน ในปี 2541 จำนวนเว็บไซต์รับแทงพนันทั่วโลกมีจำนวนเพียง 190 เว็บไซต์ แต่เพิ่มจำนวนเป็น 1,800 เว็บไซต์ในปี 2545 และในปี 2549 ก็มีเว็บไซต์รับแทงพนันออนไลน์สูงถึง 2500 เว็บไซต์ (วิชญ์ วงศ์สินศิริกุล, 2556) ซึ่งก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงอยู่โดยตลอด ไม่จำกัดรูปแบบการเข้าถึงเช่นบ่อนทางกายภาพแบบเดิม หากแต่สามารถเล่นพนันได้หลากหลายวิธีการ ทั้งทางเว็บไซต์ ผ่านแอปพลิเคชัน ทำให้ง่าย และสะดวกต่อการเข้าถึง การพนันออนไลน์จึงเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ ในหมู่ผู้เล่น ขณะเดียวกันก็สร้างกำไรให้ผู้ประกอบการธุรกิจชนิดนี้คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 60 ของรายได้เลยทีเดียว (วิชญ์ วงศ์สินศิริกุล, 2555)

ในช่วงกลางปี 2565 จากการค้นหาคำว่า “gambling” บน Google พบมากถึง 250,000,000 ล้าน เว็บไซต์ โดยคำว่า “online gambling” มี 174,000,000 เว็บไซต์ และ “internet gambling” พบ 163,000,000 เว็บไซต์ นับตั้งแต่การระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปลายปี 2562 ผู้คนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่โลกออนไลน์มากขึ้น รวมถึงกิจกรรมการพนันที่ขยายตัวตามไปด้วย ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันรายงานว่าการพนัน 15 ปีขึ้นไป เล่นการพนันมากถึง 32.33 ล้านคน จากทั้งหมด 54.29 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากสองปีก่อนกว่า 1.9 ล้านคน โดย 6.668 ล้านคนยอมรับว่าตนติดการพนัน และ 4.882 ล้านคนประสบปัญหาจากการพนัน เช่น หนี้สิน เฉลี่ยคนละ 13,579 บาท เมื่อแยกตามกลุ่มอายุ กลุ่มวัยทำงาน 26–59 ปี มีผู้เล่น 23.96 ล้านคน ยังคงเป็นกลุ่มที่เล่นมากที่สุด ส่วนกลุ่มเสี่ยงที่น่ากังวลคือเด็กอายุ 15–18 ปี มีผู้เล่น 843,000 คน และเยาวชนอายุ 19–25 ปี มี 3.492 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนจากช่วงก่อนโควิด โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เข้าถึงการพนันได้ง่ายผ่านมือถือ และมีแนวโน้มตกอยู่ในภาวะติดพนันได้มากกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างระบบป้องกันและเฝ้าระวังโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีความเปราะบางสูงต่อสื่อพนันออนไลน์ (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2565)

Transparency Market Research (TMR) บริษัทวิจัยตลาดของสหรัฐอเมริกาคาดการณ์ว่าตลาดการพนันออนไลน์ของโลกจะเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยมีมูลค่าสูงถึง 128.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ภายในปี 2569 อัตราเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ 11.8% ต่อปี โดยมีส่วนแบ่งการตลาดใหญ่ที่สุดอยู่ที่ทวีปยุโรป (Markets Insider, Online) เมื่อจำแนกการพนันตามประเภทพบว่า การพนันทายผลการแข่งขันกีฬา มีสัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 47 รองลงมาคือการเล่นพนันแบบในคาสิโน และโป๊กเกอร์ รวมกันแล้วคิดเป็น ร้อยละ 31 (พงศ์ธร จันทรศรี, 2561) รายงานประจำปีของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันตลอดหลายปีที่ผ่านมาที่ยืนยันเช่นนั้น กล่าวโดยรวมคือการพนันออนไลน์สามารถแพร่กระจายได้อย่าง “ไร้พรมแดน” ควบคุมยาก มีลักษณะ “ล่อลวง” เพื่อให้พันเงื่อมมือของเจ้าหน้าที่ ขณะเดียวกันก็มีการอนุญาตการพนันออนไลน์ที่ถูกกฎหมายเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ ทำให้อุตสาหกรรมการพนันออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว ในอีกด้านหนึ่งได้สร้างผลกระทบต่อสังคมอย่างรุนแรง เพราะสามารถชักชวนเข้าสู่ทุกกลุ่มของสังคมได้โดยง่าย โดยแทบปราศจากข้อจำกัด

ก่อนการระบาดของโควิด-19 เด็กและเยาวชนร้อยละ 32.13 ใช้เวลาออนไลน์เฉลี่ยมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48.20 ในช่วงอยู่บ้าน โฆษณาการพนันออนไลน์เข้าถึงผู้เล่นได้ง่าย โดยกลุ่มอายุ 15-19 ปี พบเห็นมากที่สุด ผ่านเฟซบุ๊ก (ร้อยละ 76.53) เว็บไซต์ดูหนัง-เล่นเกม (ร้อยละ 70.64) และไลน์ (ร้อยละ 32.50) เมื่อเห็นโฆษณาแล้ว มีเยาวชนคลิกเข้าเล่นพนันร้อยละ 13.24 โดยร้อยละ 82.18 เล่นแล้วเสียมากกว่าได้ บางรายเสียเงินสูงถึง 100,000 บาท ช่วงต้นปี 2563 มีเว็บไซต์พนันเพิ่มขึ้นจาก 240 เป็น 440 แห่งในเวลาเพียงไม่กี่เดือน มีเฟซบุ๊กกว่า 167 ยูสเซอร์ร่วมโปรโมตเว็บพนัน ทั้งจากบุคคลทั่วไป อินฟลูเอนเซอร์ และเน็ตไอดอลที่มีผู้ติดตามตั้งแต่ 200 ถึง 1.8 ล้านคน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ออนไลน์)

ข้อมูลจากมูลนิธิธรรมาภิบาลจากการสำรวจเยาวชนไทยที่หลงกลการพนันออนไลน์ อายุ 15 - 24 ปี จาก 15 จังหวัดทั่วทุกภาค จำนวน 1,937 คน ระหว่างวันที่ 11 - 20 พฤษภาคม 2564 พบว่าเยาวชนไทยร้อยละ 37.6 ถูกหลอกให้เล่นพนันออนไลน์ ในจำนวนนี้เกือบร้อยละ 40 เล่นเป็นประจำทุกวัน โดยการพนันที่วัยรุ่นเข้าเล่นมากที่สุด คือ บาคาร่า พนันฟุตบอล ทายไฟ หวย และสล็อต นอกจากนี้พบว่าร้อยละ 30 ใช้เงินเล่นพนันมากกว่าครั้งละ 1,000 บาท ที่น่าสนใจคือ ส่วนใหญ่เข้าถึงพนันออนไลน์ก่อนอายุ 20 ปี นอกจากเล่นพนันเองแล้ว เยาวชนจำนวนไม่น้อยถูกหลอกใช้ให้เป็นผู้โฆษณาเว็บพนัน โดยมีเงินเป็นตัวล่อให้รีวิว โพสต์ หรือแชร์เชิญชวนให้เล่นพนัน ซึ่งเกือบร้อยละ 40 ได้รับค่าตอบแทนไม่ถึง 500 บาท เกือบร้อยละ 20 ทำมานานกว่า 1 ปี เกือบร้อยละ 30 ทำมานานกว่า 6 เดือน และมีอีกกว่าร้อยละ 45 เป็นนักโพสต์ นักแชร์มือใหม่ไม่เกิน 6 เดือน การใช้แอปพลิเคชันในการโพสต์ แชร์ ช่องทางหลัก คือ เฟซบุ๊ก และไลน์ ส่วนแอปพลิเคชันช่องทางใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม คือ ดิกต็อก (TikTok) ซึ่งเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า การรีวิว โพสต์ แชร์ โฆษณาเว็บพนันไม่ใช่เรื่องเสียหาย เป็นช่องทางหารายได้ ถึงแม้จะผิดกฎหมายก็ตาม มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่รู้สึกผิดที่โพสต์แชร์ให้ผู้อื่น หรือชวนเล่นพนัน

จังหวัดนครปฐมจัดว่าอยู่ในเขตปริมณฑล มีความเจริญมีการพัฒนาอย่างมาก มีสถานศึกษามากมายหลายระดับรวมทั้งสิ้น 107 แห่ง แบ่งออกเป็น เช่น สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา 12 แห่ง ระดับอาชีวศึกษา 9 แห่ง โรงเรียนมัธยม สพม. 33 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สพฐ. 25 แห่ง โรงเรียนอนุบาล 6 แห่ง โรงเรียนสาธิต 5 แห่ง โรงเรียนเอกชน 21 (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ออนไลน์) อำเภอนครชัยศรี มีสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษา 11 แห่ง ซึ่งมีเยาวชนเข้ารับการศึกษ (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ออนไลน์)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อสร้างชุดการเรียนรู้การป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเด็กและเยาวชนในอำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นสิ่งสำคัญโดยการสร้างหลักสูตรป้องกันการพนันสำหรับเยาวชนและเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในบริบทสังคมไทย เยาวชนไทยส่วนใหญ่ชอบเสี่ยงโชคและเพลิดเพลินกับการพนัน

ซึ่งการพนันออนไลน์นั้นเป็นสิ่งที่เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแกนในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยังไม่เคยมีการพัฒนาหลักสูตรหรือรูปแบบการเรียนรู้เชิงระบบที่ประยุกต์ใช้หลักธรรม ศีล ๕ ไตรสิกขา มาเป็นเครื่องมือเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมมาก่อน การวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นความพยายามในการเชื่อมโยงแนวทางเชิงจริยธรรมของพระพุทธศาสนาเข้ากับการป้องกันปัญหาสังคมยุคใหม่ มีความสลับซับซ้อนและเข้าถึงได้ง่ายผ่านเทคโนโลยี ทั้งยังเปิดพื้นที่ใหม่ในการบูรณาการศาสนากับการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนในเชิงป้องกันการพนันออนไลน์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเข้าถึงการพนันออนไลน์ของเยาวชนอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอแนะวัดกรรมการป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบ (Model Development) เป็นกระบวนการทางวิชาการที่มุ่งสร้างแนวทางหรือระบบที่สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ กลุ่มเป้าหมาย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รูปแบบที่ดีควรผ่านขั้นตอนการออกแบบ ทดลอง และปรับปรุงจนเกิดความเหมาะสมกับบริบท มีองค์ประกอบหลักคือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ การพัฒนารูปแบบในการศึกษาเชิงสังคมมักต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ได้จริง (Joyce & Weil, 2018)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพนันออนไลน์

การพนันออนไลน์เป็นรูปแบบของกิจกรรมการพนันที่อาศัยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึง มีทั้งเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน โดยเฉพาะในช่วงที่เทคโนโลยีดิจิทัลแพร่หลาย เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย การพนันออนไลน์มีลักษณะเสมือนจริง รวดเร็ว และไม่ต้องเปิดเผยตัวตน ทำให้เยาวชนจำนวนมากมองว่าไม่ใช่เรื่องผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม ความเข้าใจผิดเหล่านี้นำไปสู่การเริ่มต้นพฤติกรรมเสี่ยงโดยไม่รู้ตัว ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลต่อพฤติกรรมระยะยาว (Griffiths, 2019)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์

ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์ เช่น ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) และ ทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยง (Risk Behavior Theory) อธิบายได้ว่าเยาวชนเลือกเล่นพนันออนไลน์เพื่อตอบสนองต่อแรงกระตุ้นภายใน เช่น ความตื่นเต้น ความอยากรู้อยากลอง หรือการเลี่ยงความเครียด รวมถึงแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura ที่เสนอว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้ซึ่งสังเกตจากสิ่งแวดล้อม (Social Learning Theory) ซึ่งในยุคดิจิทัล สื่อออนไลน์จึงเป็นรูปแบบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการพนัน (Bandura, 2001)

พฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มเล่นการพนันออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ต้องอยู่บ้านและใช้เวลาอยู่กับอุปกรณ์ดิจิทัลมากขึ้น พบว่ากลุ่มอายุ 15-25 ปี เป็นกลุ่มที่เข้าถึงและเล่นพนันผ่านมือถือมากที่สุด แรงจูงใจหลักคือความอยากรู้อยากลอง และเชื่อว่าจะได้เงินง่าย ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมเสพติดในระยะยาว และส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต การเรียน และความสัมพันธ์ในครอบครัว (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2565)

แนวทางการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

แนวทางการป้องกันการพนันในเยาวชนควรครอบคลุมทั้งด้านความรู้ การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ และการมีส่วนร่วมจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการพนัน ฝึกทักษะการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทัน และการสร้างกิจกรรมทางเลือกที่สร้างสรรค์ การมีครูหรือเพื่อนเป็นแกนนำในการให้คำแนะนำ รวมถึงการใช้มาตรการทางสังคม เช่น การจำกัดโฆษณา ก็เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ (King et al., 2020)

หลักธรรมเพื่อแก้ปัญหามาจากการพนันออนไลน์

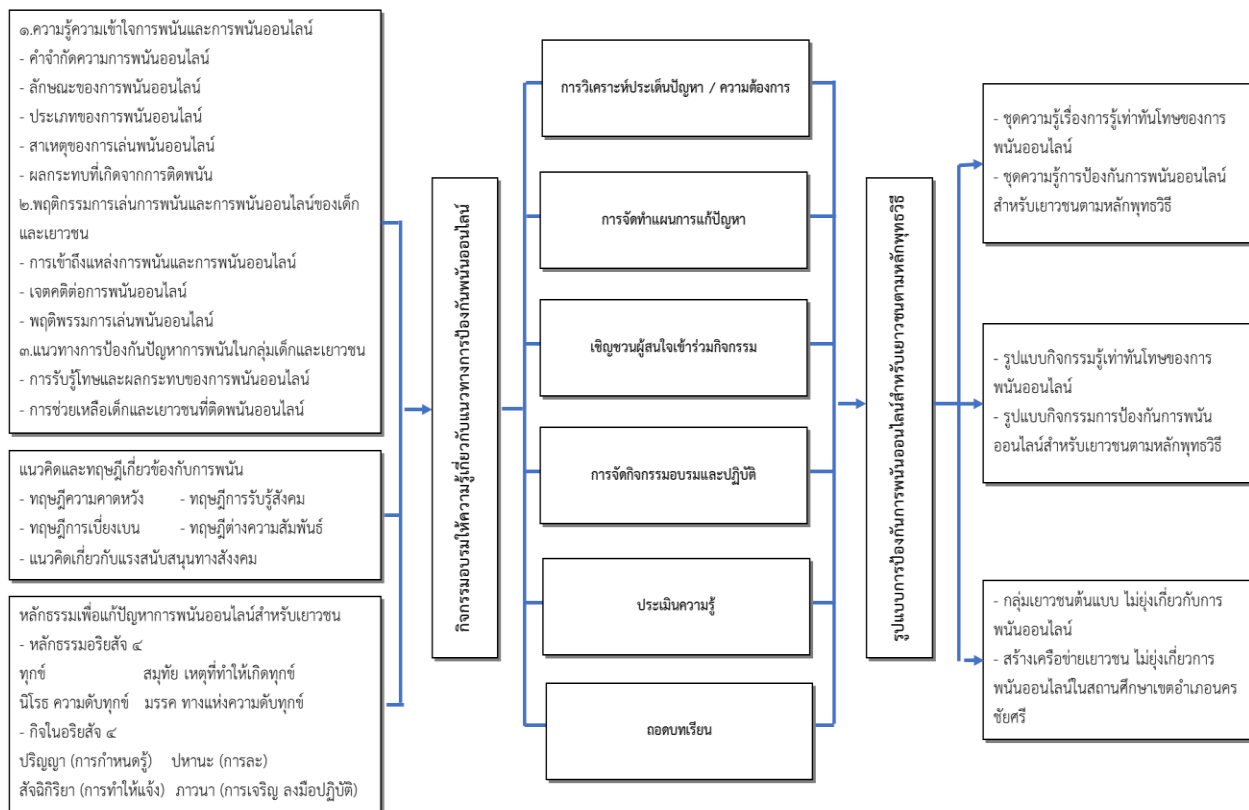
พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหลักศีล 5 ที่มุ่งควบคุมพฤติกรรม การเจริญสติ (sati) และสัมปชัญญะ (sampajañña) ช่วยให้เยาวชนสามารถระลึกและไตร่ตรองก่อนกระทำ อีกทั้งหลักโยนิโสมนสิการช่วยฝึกคิดอย่างมีเหตุผล รวมถึงหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเน้นการดำเนินชีวิตอย่างมีสัมมาทิฐิและสัมมากัมมันตะ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวคิดและพฤติกรรมของเยาวชนให้ห่างไกลจากการพนันได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

P-WACHR Model ที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็นผลจากการผสมผสานแนวคิดสำคัญหลายด้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้จากการสังเกตของ Bandura อธิบายว่าเยาวชนมักเลียนแบบพฤติกรรมที่เห็นจากสื่อหรือสังคมรอบตัว แนวคิดแรงจูงใจและพฤติกรรมเสี่ยง ที่ช่วยอธิบายว่าเหตุใดเยาวชนจึงสนใจและเข้าไป

เกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์ รวมถึงแนวคิดเรื่องความร่วมมือของครอบครัว โรงเรียน และชุมชนตามข้อเสนอของ King และคณะ โดยบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีศีล ๕ และโยนิโสมนสิการ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันภายในจิตใจ เยาวชนจึงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัย “การพัฒนารูปแบบการป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีขั้นตอนวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15–25 ปีในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม รวมถึงบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในเยาวชน เช่น ครู ผู้ปกครอง

ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์ในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ผู้รวมกิจกรรมกลุ่มสนทนา จำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยใช้เครื่องมือหลายประเภทในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกตพฤติกรรม แนวคำถามสนทนากลุ่ม แบบสอบถามก่อนและหลังการจัดกิจกรรม แบบฟอร์มถอดบทเรียนกิจกรรม

3. การตรวจสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ใช้การวิเคราะห์ ค่าดัชนีความตรง (IOC) ให้ได้ค่ามากกว่า 0.67 ขึ้นไป จึงพิจารณาว่าเหมาะสม โดยมีการทดลองใช้ เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (Try-out) เพื่อประเมินความชัดเจนและความเข้าใจในเครื่องมือ ก่อนนำไปใช้จริงในการเก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการวิจัยตามกรอบ Participatory Action Research (PAR) ตามแนวทางของ Kemmis & McTaggart แบ่งออกเป็น 5 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมการ ศึกษาบริบทชุมชน สำรวจแรงจูงใจและผลกระทบจากการพนันออนไลน์ ใช้เครื่องมือ Participatory Workshop, เทคนิค AIC, Time Line 2) ระยะวางแผน ออกแบบกิจกรรม อบรมให้ความรู้ การรู้เท่าทันสื่อ ผูกจิตสำนึกเชิงพุทธ สร้างชุดการเรียนรู้โดยใช้หลักพุทธธรรม 3) ระยะปฏิบัติการ ดำเนินกิจกรรมร่วมกับเยาวชน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม กิจกรรมกลุ่ม การจำลองสถานการณ์ 4) ระยะสังเกตผล สังเกตพฤติกรรม การมีส่วนร่วม การเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิต โดยใช้เครื่องมือ: แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม 5) ระยะสะท้อนผล วิเคราะห์ ถอดบทเรียน และประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างนวัตกรรม “P-WACHR Model”

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธี วิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย โดยการสรุป จำแนกหมวดหมู่ จัดกลุ่มประเด็นหลัก และตีความเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1) การศึกษาการเข้าถึงการพนันออนไลน์ของเยาวชนอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยผลการวิจัยสรุปผลข้อมูลได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

แรงจูงใจในการเข้าถึงการพนันออนไลน์ของเยาวชน เยาวชนเริ่มต้นจากความอยากรู้อยากลองและการรับรู้จากสื่อ ก่อนจะเข้าสู่พฤติกรรมการเล่นอย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และเสริมด้วยแรงจูงใจภายนอก เช่น เพื่อนและสื่อโฆษณาออนไลน์ สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันและการให้ความรู้เชิงป้องกันตั้งแต่วัยแรก

สาเหตุและผลกระทบของการเล่นพนันออนไลน์ ปัจจัยที่นำเยาวชนเข้าสู่การพนันออนไลน์ ได้แก่ การเข้าถึงที่ง่าย สื่อออนไลน์ที่ชักจูง แรงกดดันจากเพื่อน และการใช้การพนันเป็นเครื่องมือคลายเครียด ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจส่วนบุคคล สุขภาพจิต และความสัมพันธ์ทางสังคม แสดงให้เห็นว่าการพนันออนไลน์เป็นปัญหาทางสังคมที่ต้องการมาตรการควบคุมอย่างเป็นระบบ

ช่องทางการเข้าถึงการพนันออนไลน์ เยาวชนสามารถเข้าถึงการพนันผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชันโซเชียลมีเดีย ระบบชักชวนเพื่อน เกมออนไลน์ กลุ่มปิด ช่องทาง VPN และเว็บไซต์แฝงการลงทุน ช่องทางเหล่านี้เชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มที่เยาวชนใช้งานเป็นประจำ ทำให้การเข้าถึงเกิดขึ้นโดยง่าย จำเป็นต้องมีการควบคุมจากภาครัฐและความร่วมมือจากครอบครัวและโรงเรียน

ผลกระทบจากการเล่นพนันออนไลน์ เยาวชนที่เล่นพนันออนไลน์เสี่ยงต่อการติดการพนัน มีปัญหาด้านสุขภาพจิต หนี้สิน การเรียนตกต่ำ และความสัมพันธ์ที่แย่งกับครอบครัวและสังคม บางรายอาจเข้าสู่วงจรอาชญากรรม การฟอกเงิน หรือการเป็นตัวแทนเว็บพนัน ซึ่งเป็นผลกระทบร้ายแรงในหลายมิติ จำเป็นต้องมีมาตรการเชิงรุกในการป้องกันและให้การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2) การพัฒนาแนวทางการป้องกันพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาแนวทางป้องกันการพนันออนไลน์ของเยาวชนตามหลักวิถีพุทธ การพัฒนาแนวทางการป้องกันการพนันออนไลน์ของเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ดำเนินการผ่านกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม โดยผลการดำเนินการมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

กิจกรรมแนวทางป้องกันภัยโซเชียล กิจกรรมช่วยให้เยาวชนเข้าใจกลไกของการพนันออนไลน์และแยกแยะข้อมูลโฆษณาชวนเชื่อจากความจริงได้ดีขึ้น เสริมสร้างความรู้เท่าทันสื่อและการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย พร้อมทั้งส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ไปยังเพื่อนและครอบครัว มีข้อเสนอให้พัฒนาเรื่องการปฏิเสธแรงกดดันจากเพื่อนเพิ่มเติม

กิจกรรมศิลปะ 5 ป้องกันใจ ห่วงไกลการพนัน เยาวชนสามารถเข้าใจหลักศิลปะ 5 และนำไปใช้เป็นแนวทางในการควบคุมตนเอง ผีกัดตัดสินใจเชิงจริยธรรม และคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล กิจกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะการปฏิเสธ และปลูกฝังค่านิยมที่ดี ลดทอนอิทธิพลของค่านิยมผิด ๆ เกี่ยวกับการพนัน

กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ห่วงไกลการพนัน ส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาทเป็นกัลยาณมิตรแก่เพื่อน เสริมทักษะการให้คำปรึกษา การปฏิเสธ และการรับฟัง ความเข้าใจเรื่องอิทธิพลของเพื่อนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เยาวชนมีแนวโน้มขยายกิจกรรมไปยังเครือข่ายในโรงเรียนและชุมชนต่อไป

กิจกรรมสร้างสังคมปลอดพนัน เยาวชนตระหนักว่าปัญหาการพนันไม่ใช่เรื่องเฉพาะบุคคล แต่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสังคม ได้รับทักษะการวางแผน แก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม เริ่มพัฒนาความเป็นผู้นำ และแสดงบทบาทเชิงรณรงค์ร่วมกับโรงเรียนและชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมปลอดการพนันในสังคม

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันการพนันออนไลน์ของเยาวชน

การประเมินผล	ก่อนกิจกรรม (%)	หลังกิจกรรม (%)
สามารถปฏิเสธคำชักชวนจากเพื่อนได้	26.7	80.0
รู้เท่าทันสื่อและโฆษณาการพนัน	30.0	86.7
มองว่าการพนันไม่ใช่ช่องทางสร้างรายได้	36.7	76.7
เข้าร่วมเป็นผู้นำรณรงค์ในโรงเรียน/ชุมชน	0.0	60.0
เห็นว่ารูปแบบสามารถนำไปใช้จริงในชีวิต	0.0	90.0

ผลการประเมินเยาวชนจำนวน 30 คน หลังเข้าร่วมกิจกรรม พบการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมจากมากไปน้อย ได้แก่ ร้อยละ 90.0 เห็นว่ารูปแบบสามารถนำไปใช้จริงในชีวิต ร้อยละ 86.7 รู้เท่าทันสื่อและโฆษณาการพนัน ร้อยละ 80.0 สามารถปฏิเสธคำชักชวนได้ ร้อยละ 76.7 มีค่านิยมที่ถูกต้องว่าการพนันไม่ใช่ช่องทางสร้างรายได้ และร้อยละ 60.0 มีบทบาทเป็นผู้นำรณรงค์ในโรงเรียนและชุมชน ส่งเสริมทักษะชีวิตและการป้องกันตนเองตามหลักวิถีพุทธ.

3) นำเสนอแนวทางการป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

การศึกษานี้ได้ถอดบทเรียนจากกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ แนวทางป้องกันภัยไซเบอร์, ศิลปะ 5 ป้องกันใจ ห่วงไกลการพนัน, เพื่อนช่วยเพื่อน ห่วงไกลการพนัน และสร้างสังคมปลอดพนัน ซึ่งส่งผลให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ พฤติกรรม และค่านิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกฝนทักษะที่

สามารถใช้ในการป้องกันตนเองจากการพนันออนไลน์ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาในระดับชุมชนและโรงเรียน

จากกิจกรรมทั้งหมดพบว่าเยาวชนได้รับ ทักษะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หนึ่ง ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งช่วยให้เยาวชนสามารถตั้งคำถาม วิเคราะห์โฆษณา หรือเนื้อหาที่ชักจูงให้เล่นพนัน สอง ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด เพื่อควบคุมแรงกระตุ้นที่อาจนำไปสู่การพนัน สาม ทักษะการรับรู้ทางสังคมและการสร้างเครือข่ายสนับสนุน เพื่อเข้าใจอิทธิพลของเพื่อน ครอบครัว และชุมชน สี่ ทักษะการวางแผนชีวิต ทำให้เยาวชนมีเป้าหมายและไม่หลงทาง และห้า ทักษะความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาทในการรณรงค์และสร้างสังคมปลอดการพนันอย่างเป็นรูปธรรม

ผลจากการดำเนินกิจกรรมทำให้เกิดการออกแบบนวัตกรรมในรูปแบบของโมเดล P-WACHR Model เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการพนันออนไลน์อย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ Policy (นโยบาย) คือการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายในโรงเรียนและชุมชน, Warning (การแจ้งเตือน) คือการพัฒนาาระบบเฝ้าระวังและการแจ้งเตือนเกี่ยวกับสื่อหรือช่องทางการพนัน, Awareness (การสร้างตระหนักรู้) คือการให้ความรู้และปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องโดยใช้หลักศีล 5, Control (การควบคุม) คือการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการพนัน, Help (การช่วยเหลือ) คือการให้การสนับสนุนเยาวชนที่เผชิญผลกระทบจากการพนัน และ Rehabilitation (การฟื้นฟู) คือการช่วยเหลือเยาวชนที่เคยติดการพนันให้สามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

โมเดล P-WACHR ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับกิจกรรมทั้ง 4 และสามารถประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อสร้างระบบป้องกันแบบองค์รวม ทั้งเชิงป้องกัน เฝ้าระวัง และฟื้นฟู โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เยาวชนสามารถต้านทานต่อสื่อพนันออนไลน์ มีจิตสำนึกที่เข้มแข็ง และสามารถเป็นผู้นำในการสร้างสังคมปลอดการพนันในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการเข้าถึงการพนันออนไลน์ของเยาวชนอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าเยาวชนเข้าสู่การพนันออนไลน์ผ่านกระบวนการที่พัฒนาเป็นลำดับขั้น เริ่มจากการรับรู้และความอยากรู้อยากลองไปสู่การเล่นจริง ซึ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นในการให้ความรู้และป้องกันตั้งแต่วัยแรก ปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้เยาวชนเล่นพนันออนไลน์ ได้แก่ การเข้าถึงที่ง่าย แรงกดดันจากสังคม ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการพนัน และการใช้เป็นช่องทางระบายความเครียด ผลกระทบจากการพนันออนไลน์มีหลายมิติ ทั้งพฤติกรรมเสี่ยง ปัญหาสุขภาพจิต หนี้สิน ความสัมพันธ์ครอบครัว และอนาคตทางการศึกษา โดยเฉพาะการเข้าสู่วงจรอาชญากรรม ช่องทางที่เยาวชนใช้เข้าถึงการพนันมีความหลากหลาย ตั้งแต่เว็บไซต์ แอป

พลีเดช โขชัยลมีเดีย ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการควบคุมและป้องกันปัญหานี้ แนวทางแก้ไขจำเป็นต้องอาศัยมาตรการที่ครอบคลุม ตั้งแต่การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดขึ้น การจำกัดการเข้าถึงแพลตฟอร์มการพนัน การให้ความรู้เยาวชนเกี่ยวกับผลกระทบของการพนัน และการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกที่เป็นประโยชน์ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ครอบครัวยุ และสถานศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญในการลดจำนวนเยาวชนที่เข้าสู่การพนันออนไลน์ และป้องกันผลกระทบที่รุนแรงในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญ์นิพัทธ์ วิชัยโน และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บนความเสี่ยงในโลกดิจิทัล: สถานการณ์ความรอบรู้และพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากสื่อการพนันออนไลน์ของชาวดิจิทัลไทย” พบว่า 1) ชาวดิจิทัลไทยส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสื่อดิจิทัลในระดับสามารถป้องกันตนเองจากความล่อแหลมทางสื่อ รวมทั้งความรอบรู้เกี่ยวกับการพนันออนไลน์ในระดับสามารถป้องกันตนเองจากการพนันออนไลน์ และสามารถป้องกันตนเองจากการรับสื่อการพนันออนไลน์ได้ในระดับปกติ 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตนเองจากสื่อการพนันออนไลน์ของชาวดิจิทัลไทยประกอบด้วย ปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยระดับเครือข่ายโลกดิจิทัล และปัจจัยระดับสังคมภายนอกโลกดิจิทัล และ 3) การเฝ้าระวังสื่อพนันออนไลน์ของชาวดิจิทัลไทยจะต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกันระหว่างบุคคล เครือข่ายทางสังคม และสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมและแนวทางการป้องกันตนเองจากสื่อการพนันออนไลน์ต่อไป (พิชญ์นิพัทธ์ วิชัยโน และคณะ, 2566)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการป้องกันพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า การพัฒนาแนวทางป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผ่าน 4 กิจกรรมหลัก ช่วยให้เยาวชนได้รับความรู้ ทักษะ และความตระหนักรู้ในการป้องกันตนเองจากการพนันออนไลน์ กิจกรรม “แนวทางป้องกันภัยไซเบอร์” ทำให้เยาวชนเข้าใจกลไกของการพนันออนไลน์ แยกแยะโฆษณาชวนเชื่อได้ และสามารถปฏิเสธสิ่งชั่วร้ายได้อย่างมั่นใจ กิจกรรม “ศีล 5 ป้องกันใจ ห่างไกลการพนัน” ช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงบทบาทของศีลธรรมในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการตัดสินใจที่ถูกต้อง และเสริมสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อน กิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน ห่างไกลการพนัน” กระตุ้นให้เยาวชนมีบทบาทในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำเพื่อน ส่งผลให้เกิดเครือข่ายเฝ้าระวังในโรงเรียนและชุมชน และกิจกรรม “สร้างสังคมปลอดพนัน” ทำให้เยาวชนเข้าใจผลกระทบของการพนันในระดับสังคมและสามารถเป็นแกนนำในการรณรงค์ป้องกันการพนันในชุมชนได้โดยรวม กิจกรรมทั้ง 4 ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและสร้างความเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและสังคม การดำเนินโครงการลักษณะนี้อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างสังคมที่ปลอดภัยจากการพนันออนไลน์และลดจำนวนเยาวชนที่เข้าสู่การพนันในสังคม ปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันการพนันออนไลน์เป็นแนวทางที่มีจุดแข็ง คือ ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันภายใน เสริมค่านิยมที่ดี และเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านการตีความหลักธรรมให้สอดคล้องกับโลกดิจิทัล การวัดผลที่ยังไม่ชัดเจน

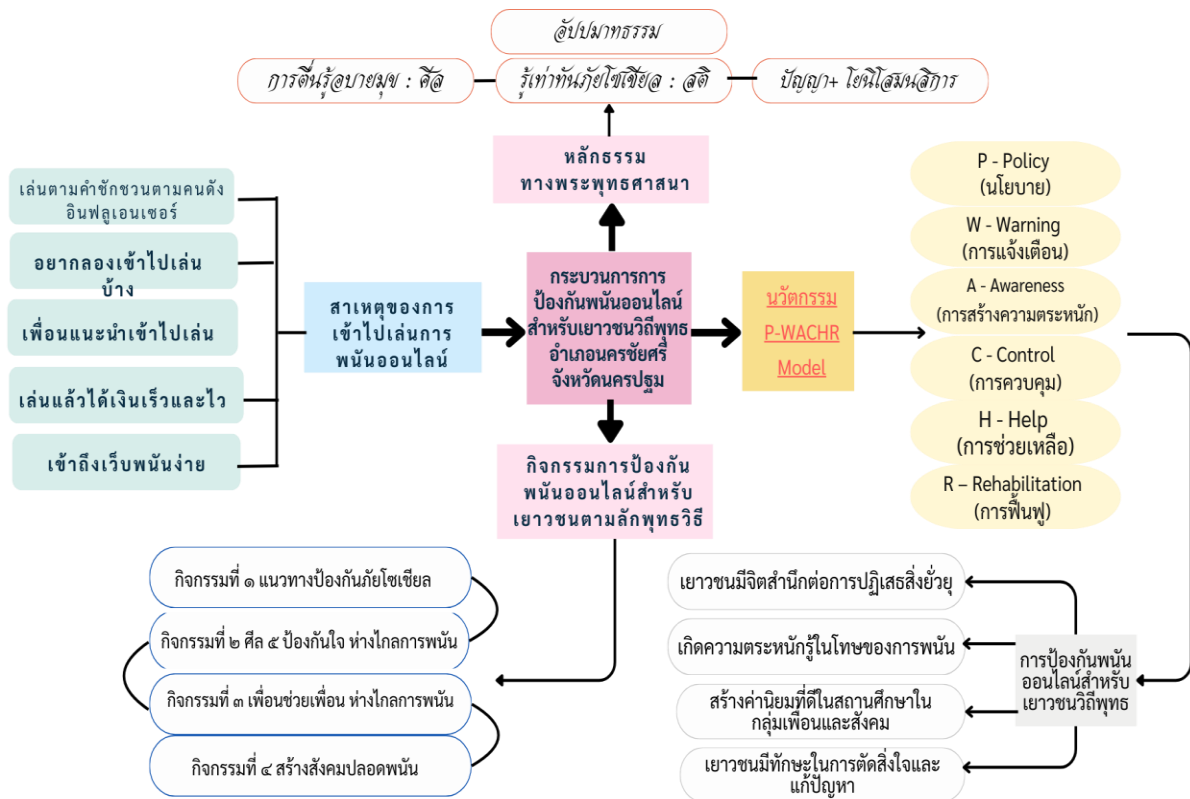
เสริมสร้างโอกาสในการสื่อสารกับเยาวชนรุ่นใหม่ จึงควรพัฒนาสื่อและกิจกรรมให้ทันสมัย พร้อมติดตามผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ปวนปันวงศ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “สถานการณ์การเล่นการพนันของเยาวชนในพื้นที่ชายแดนแม่สอด – เมียวดี” ในธุรกิจพนันออนไลน์ของกลุ่มเยาวชน” พบว่า รูปแบบการพนัน เยาวชนในพื้นที่ชายแดนมีพฤติกรรมเดินทางข้ามไปยังประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเล่นการพนันในบ่อน แต่ส่วนใหญ่เล่นแบบครั้งคราว ไม่ใช่เล่นเป็นอาชีพ โดยมักเริ่มต้นจากการพนันพื้นบ้าน เช่น น้ำเต้าปูปลา หรือ ไฮโล แรงจูงใจและวัยเริ่มต้น แรงจูงใจที่ทำให้เยาวชนเข้าสู่การพนัน คือความอยากรู้อยากลองและหวังเสี่ยงโชค โดยพบว่ามียุวชนที่เริ่มเล่นตั้งแต่อายุน้อยเพียง 5 ปี ไปจนถึงวัยรุ่นอายุ 18 ปี รูปแบบและพื้นที่ของการพนัน นอกจากบ่อนคาสิโน เยาวชนยังเล่นการพนันในบ้านหรือชุมชนของตนเอง และบางส่วนเริ่มเข้าสู่วงจรของการพนันออนไลน์ แหล่งเงินทุน เงินที่ใช้ในการพนันมักมาจากเงินเก็บส่วนตัวหรือเงินที่ผู้ปกครองให้ ผลกระทบ การพนันส่งผลต่อเยาวชนทั้งในด้านการเรียน การลักทรัพย์ พฤติกรรมก้าวร้าว และการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สถาบันครอบครัวควรอบรมให้คำปรึกษาเยาวชน ไม่สร้างวัฒนธรรมการพนันเป็นแบบอย่าง ชุมชนและโรงเรียนควรสร้างหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมความรู้ด้านโทษของการพนัน ภาครัฐควรบูรณาการกับประชาสังคม ผู้ประกอบการ และชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งกลไกเฝ้าระวังและเก็บข้อมูลสถานการณ์การพนันอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาในพื้นที่นครชัยศรี ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนา แนวทางป้องกันแบบองค์รวม โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชน และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนจากการพนันออนไลน์ (วสันต์ ปวนปันวงศ์, 2564)

3. นำเสนอแนวทางการป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) การป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม สามารถพัฒนาเป็นนวัตกรรม PWACHR Model เป็นแนวทางป้องกันที่ครอบคลุมทั้งนโยบาย การแจ้งเตือน การสร้างความตระหนัก การควบคุม การช่วยเหลือ และการฟื้นฟู เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับ 5 ทักษะสำคัญ ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การจัดการอารมณ์และความเครียด การรับรู้ทางสังคม การวางแผนชีวิต และการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ ช่วยให้พวกเขามีภูมิคุ้มกันต่อการพนันออนไลน์และสามารถมีบทบาทในการสร้างสังคมปลอดการพนัน กิจกรรม 4 ด้าน ได้แก่ แนวทางป้องกันภัยไซเบอร์ คีล 5 ป้องกันใจห่างไกลการพนัน เพื่อนช่วยเพื่อน และสร้างสังคมปลอดพนัน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนเข้าใจผลกระทบของการพนัน สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และส่งเสริมวัฒนธรรมการช่วยเหลือกันในชุมชน ผลจากการพัฒนาแนวทางนี้ทำให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่เข้มแข็งและพร้อมเป็นผู้นำในการรณรงค์ป้องกันการพนันออนไลน์ หากมีการส่งเสริมและดำเนินโครงการต่อเนื่องควบคู่กับมาตรการเชิงนโยบายและการเฝ้าระวังจากโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน จะช่วยลดจำนวนเยาวชนที่เข้าสู่การพนันออนไลน์และสร้างสังคมที่ปลอดภัย แม้ PWACHR Model จะแสดงให้เห็นถึง

ประสิทธิภาพในการเสริมสร้างทักษะและภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชนในบริบทของอำเภอนครชัยศรีได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่หากนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายทางพื้นที่ วัฒนธรรม หรือฐานค่านิยม เช่น เยาวชนในเขตเมืองใหญ่ กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มที่ขาดโครงสร้างสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน อาจพบปัญหาในการเข้าถึงหลักพฤติกรรม ความเข้าใจในกิจกรรม และการมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่อง ดังนั้น จึงควรมีการปรับบริบทกิจกรรมให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ควรส่งเสริมกระบวนการติดตามผลและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธชัย ดวงสวัสดิ์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง “สาเหตุปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันสำหรับการควบคุม การพนันออนไลน์” พบว่า ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาการพนันออนไลน์ในสังคมเป็นจำนวนมากประมาณ 30 กว่าล้าน จากประชากรทั้งหมด ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นโดยมีเหตุปัจจัยหลักสามประการ ประการแรก เหตุปัจจัยจากภาวะทางเศรษฐกิจอันส่งผลมากจากปัญหาโรคติดต่อโควิด-19 รวมไปถึงการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล ประการที่สอง ปัญหาโรคติดการพนัน และประการที่สาม เหตุปัจจัยทางด้านกฎหมายที่มีความล้าหลังอันจะส่งผลให้การบังคับใช้ไม่มีความเด็ดขาดเพียงพอ รัฐจึงควรตระหนักถึงปัญหาในประเด็นดังกล่าวในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากเหตุปัจจัยทั้งสามดังกล่าวที่เชื่อมโยงไปยังการกระทำความผิดอื่นๆ ด้วย โดยจะต้องมีมาตรการที่เหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรมสามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ และลดการพนันออนไลน์โดยรัฐควรจัดให้มีกฎหมายหรือมาตรการที่สามารถควบคุม และทัดเทียมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยนำกฎหมายเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา (ยุทธชัย ดวงสวัสดิ์ และคณะ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีข้อค้นพบจากการนำมาประมวลผลจากชุดกิจกรรม และนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย โดยมีรูปแบบของการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ แสดงให้เห็นว่า การนำเสนอกระบวนการป้องกันการพนันออนไลน์สำหรับเยาวชนตามหลักวิถีพุทธ มีหลักสำคัญ ดังนี้

เยาวชนในปัจจุบันมีแนวโน้มเข้าสู่การพนันออนไลน์จากปัจจัยหลักที่สำคัญ ได้แก่ แรงจูงใจจากสื่อออนไลน์ อินฟลูเอนเซอร์ และการโฆษณาที่ชักชวนให้เข้ามาเล่นพนัน สาเหตุสำคัญมาจากปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การชักชวนจากเพื่อน หรือแรงกระตุ้นจากความอยากรองเล่นอยากลอง ประกอบกับการรับรู้ว่าการพนันออนไลน์เป็นวิธีหาเงินที่ง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งรูปแบบและช่องทางการเข้าถึงเว็บไซต์การพนันออนไลน์ก็สะดวกและเข้าถึงได้ง่ายผ่านโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม และสุขภาพจิตของเยาวชน รวมถึงเพิ่มโอกาสเกิดปัญหาทางการเงินและพฤติกรรมเสพติด

การป้องกันปัญหาพนันออนไลน์ในกลุ่มเยาวชนต้องดำเนินการผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากการเตรียมการผ่านการสำรวจสถานการณ์และทำความเข้าใจพฤติกรรมของเยาวชนที่มีแนวโน้มเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์ จากนั้นวางแผนแนวทางป้องกันที่เหมาะสมโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและเทคนิคการให้ความรู้ และดำเนินกิจกรรมที่เสริมสร้างจิตสำนึกและทักษะที่จำเป็น

พร้อมทั้งสังเกตผลและประเมินผลกระทบของกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อนำไปปรับปรุงแนวทางป้องกันให้ดีขึ้น

แนวทางการป้องกันผ่านกิจกรรมตามหลักวิถีพุทธโดยใช้หลักพุทธศาสนาในการเสริมสร้างจิตสำนึกและการพัฒนาทักษะ โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ แนวทางป้องกันภัยไซเบอร์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของการพนันออนไลน์และวิธีป้องกัน กิจกรรมศิลปะ 5 ป้องกันใจ ห่วงไกลการพนัน โดยใช้หลักศิลปะ 5 เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อควบคุมพฤติกรรม กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ห่วงไกลการพนัน ที่ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อนเพื่อช่วยเหลือกัน และกิจกรรมสร้างสังคมปลอดพนัน โดยเริ่มจากการรณรงค์และสร้างสังคมที่ปฏิเสธการพนันออนไลน์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากตัวเด็กก่อน

จากกิจกรรมที่จัดมีส่วนช่วยเยาวชนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการป้องกันการพนันออนไลน์ ได้แก่ ทักษะการตื่นรู้ที่ช่วยให้มีจิตสำนึกในการหลีกเลี่ยงอบายมุข ทักษะการคิดเพื่อพิจารณาผลกระทบของการพนันออนไลน์ต่อชีวิตและสังคม ทักษะรับรู้ทางสังคมเพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยเพื่อป้องกันตนเองจากภัยออนไลน์ ทักษะการมีจิตสำนึกต่อสังคมเพื่อส่งเสริมสังคมที่ปลอดการพนัน และทักษะการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบซึ่งช่วยให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อผลกระทบของการพนันในระดับชุมชนและประเทศ

เพื่อให้กระบวนการป้องกันมีโครงสร้างชัดเจน ได้มีการพัฒนา P-WACHR Model ซึ่งเป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ การแจ้งเตือนเยาวชนถึงอันตรายของการพนันออนไลน์ผ่านกระบวนการ Warning การกำหนดนโยบายป้องกันและควบคุมการพนันออนไลน์ผ่าน Policy การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนเห็นถึงผลกระทบของการพนันผ่าน Awareness การควบคุมการเข้าถึงการพนันออนไลน์ผ่านมาตรการทางกฎหมายและเทคโนโลยีผ่าน Control การจัดให้มีระบบช่วยเหลือสำหรับเยาวชนที่ได้รับผลกระทบผ่าน Help และการฟื้นฟูเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากการพนันออนไลน์ผ่าน Rehabilitation การป้องกันเยาวชนจากการพนันออนไลน์ต้องดำเนินการในเชิงรุกผ่านการให้ความรู้ การเสริมสร้างทักษะ และการใช้หลักพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต การพัฒนาโมเดล P-WACHR เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในระดับชุมชนและประเทศ เพื่อสร้างสังคมที่ปราศจากปัญหาการพนันออนไลน์

การพัฒนาและขยายผล P-WACHR Model ไปยังพื้นที่อื่นสามารถดำเนินการได้จริง หากมีการปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบท การพัฒนาศักยภาพของผู้ดำเนินการ และการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากภาครัฐ ท้องถิ่น และสถาบันศาสนา การดำเนินการนี้จะเป็นจุดเริ่มของการสร้าง “พื้นที่ปลอดพนันออนไลน์” ในระดับจังหวัดและประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยของการพนันออนไลน์เข้าไปในหลักสูตรสุศึกษาหรือกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา เพื่อให้เยาวชนมีภูมิคุ้มกันทางความคิดและพฤติกรรม

1.2 ภาครัฐควรจัดให้มีนโยบายควบคุมสื่อออนไลน์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะในส่วนของการโฆษณาและโปรโมตการพนันที่มุ่งเป้าหมายไปยังกลุ่มเยาวชน

1.3 หน่วยงานระดับจังหวัดและอำเภอควรสนับสนุนให้วัดและโรงเรียนในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมพุทธศึกษาเชิงป้องกัน เช่น “ศีล 5 ป้องกันใจ” หรือ “สังคมปลอดพนัน” อย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรกำหนดระบบการติดตามและประเมินผลระยะยาวของการดำเนินงานตามโมเดล P-WACHR อย่างเป็นระบบ เช่น การประเมินผลพฤติกรรมเยาวชนหลังเข้าร่วมกิจกรรมในช่วง 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจกรรมและขยายผลนโยบายในระดับพื้นที่และประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังจังหวัดอื่นในเขตปริมนทลหรือพื้นที่ชายแดนที่มีปัญหาการพนันแพร่หลาย เพื่อเปรียบเทียบและปรับใช้แนวทางป้องกันให้เหมาะสมกับบริบทแต่ละพื้นที่

2.2 ควรศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันที่ออกแบบมาเพื่อการเฝ้าระวังและป้องกันการพนันในกลุ่มเยาวชน

2.3 ควรศึกษาในเชิงลึกถึงปัจจัยภายในครอบครัว เช่น บทบาทของผู้ปกครอง หรือรูปแบบการเลี้ยงดู ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการพนันของเยาวชน

References

- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory of mass communication. *Media Psychology*, 3(3), 265–299. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0303_03
- Griffiths, M. D. (2019). *Online gambling: Understanding the psychology of risk*. Routledge.
- Joyce, B., & Weil, M. (2018). *Models of teaching* (9th ed.). Pearson.
- King, D. L., Delfabbro, P. H., & Griffiths, M. D. (2020). Preventing youth gambling problems in the era of digital gambling. *Journal of Gambling Studies*, 36(2), 523–546. <https://doi.org/10.1007/s10899-019-09914-6>
- Markets Insider. (2018, July 24). Global online gambling & betting market to reach US\$128.2 billion by 2026: TMR. <https://surl.li/gxuqy>

Office of Academic Resources and Information Technology, Nakhon Pathom Rajabhat University. (2022).

Local database: Educational institutions in Nakhon Pathom Province. <https://shorturl.asia/Kf49m>

Phra Payutto, P. A. (2000). *Buddhadhamma* (9th ed.). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Pichnipat, V.S., et al. (2023). At risk in the digital world: Media literacy and self-protection behavior against online gambling among Thai digital citizens. *Journal of Communication Arts*, 41(3), 16–28.

Phongthon, C. (2018). *Online gambling: A silent danger to beware of*. Public Health Foundation of Thailand.

Saensook, V. (2021). Gambling behavior among youth in the Mae Sot–Myawaddy border area. *Journal of Politics and Governance*, 11(3), 31–46.

Stop Gambling Foundation. (2013). *Annual report 2012*. Stop Gambling Foundation.

Stop Gambling Foundation. (2022). *Gambling situation in Thailand 2022*. Thai Health Promotion Foundation.

Thai Health Promotion Foundation. (2023). *Online gambling addiction among youth during COVID–19: Easy to play, easy to lose – A hidden threat.* <https://surl.li/cierf>

Visanu, W. (2012a). Online gambling: A disaster that must be controlled. In *Annual report 2012* (p. 97). Stop Gambling Foundation.

Visanu, W. (2012b). Unstoppable rise: Gambling in the online world. *Tanjame Newsletter*, 1(2), 14–17.

Yutthachai, D., et al. (2023). Causes and current legal measures for regulating online gambling. *Journal of Interdisciplinary Research*, 12(2), 57–72.